

**مقارنه مباحث اعجاز و محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ
در نگاه شیعه و اهل سنت**

نویسنده:

نسرین غریب ناصری

انتشارات رویش بهاری

(rooyeshebahari)

سرشناسه	: غریب‌ناصری، نسرین، ۱۳۳۸-
عنوان و تلم بیدآور	: مقارنه مباحث اعجاز و محکم و متشابه و نسخ و منسوخ در نگاه شیعه و اهل سنت نویسنده نسرین غریب‌ناصری
مشخصات نشر	: کرج: رویش بهاری، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۲ ص، ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م
شابک	: ۱ - ۰۹ - ۴۸۷۱ - ۶۲۲ - ۹۷۸.
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: قرآن - علوم قرآنی
موضوع	: Qur'an -- Qur'anic sciences
موضوع	: معرفت، محمدهادی، ۱۳۰۹ - ۱۳۸۵ - دیدگاه درباره علوم قرآنی.
موضوع	: Marefaat, Muhammed Hadi -- Views on Qur'anic sciences
رده‌بندی کنگره	: BP ۶۹۷۵
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۵
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۹۷۴۶۴۹۰

مقارنه مباحث اعجاز و محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ در نگاه شیعه و اهل سنت

عنوان: مقارنه مباحث اعجاز و محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ در نگاه شیعه و اهل سنت

نویسنده: نسرین غریب‌ناصری

طراح جلد: گروه طراحی پلکان

ناشر: رویش بهاری

مدیر تولید: امیر حیدری

شابک: ۱ - ۰۹ - ۴۸۷۱ - ۶۲۲ - ۹۷۸.

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شناسه: ۱۴۷۲

نوبت چاپ: اول تابستان ۱۴۰۳ | ۱۸۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تهران، خیابان انقلاب، پلاک ۱۲۷۸، واحد ۹ - تلفن: ۳۶۴۳۱۳۸۷ - همراه: ۰۹۳۹۸۱۰۵۹۹۳

فهرست مطالب

عنوان صفحه

پیشگفتار ۳

مقدمه ۵

فصل اول: مباحث مقدماتی

کلیات ۹

ادبیات پژوهش ۱۷

زندگی نامه و شخصیت‌شناسی ۲۷

فصل دوم: بررسی مباحث نظری نسخ

اشتراکات مباحث نظری ناسخ و منسوخ در اندیشه آیت‌الله معرفت و بدرالدین زرکشی... ۳۷

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی ۶۹

افتراقات مباحث نظری ناسخ و منسوخ در اندیشه آیت‌الله معرفت و زرکشی .. ۷۱

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی ۹۳

فصل سوم: محکم و متشابه

اشتراکات مباحث نظری محکم و متشابه در اندیشه آیت‌الله معرفت و زرکشی ۹۹

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۲۷

افتراقات مباحث نظری محکم و متشابه در اندیشه آیت‌الله معرفت و زرکشی ۱۲۹

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۵۴

فصل چهارم: بررسی مباحث نظری اعجاز

اشتراکات مباحث نظری اعجاز در اندیشه آیت‌الله معرفت و زرکشی ۱۵۹

- نتیجه‌گیری و جمع‌بندی ۱۹۵
- افتراقات مباحث نظری اعجاز در اندیشه آیت‌الله معرفت و زرکشی ۱۹۹
- نتیجه‌گیری و جمع‌بندی ۲۱۱
- نتیجه‌گیری و جمع‌بندی کلی ۲۱۲
- نتیجه‌گیری اشتراکات مبحث نسخ ۲۱۲
- نتیجه‌گیری افتراقات مبحث نسخ ۲۱۳
- نتیجه‌گیری اشتراکات مبحث محکم و متشابه ۲۱۵
- نتیجه‌گیری افتراقات مبحث محکم و متشابه ۲۱۵
- نتیجه‌گیری اشتراکات مبحث اعجاز ۲۱۶
- نتیجه‌گیری افتراقات مبحث اعجاز ۲۱۸
- فهرست منابع ۲۲۱

پیشگفتار

علوم قرآنی اصطلاحی است درباره مسائلی مرتبط با شناخت قرآن و شئون مختلف آن. مسئله اصلی در این کتاب بررسی تطبیقی این سه موضوع مهم و محوری علوم قرآنی (ناسخ و منسوخ و محکم و متشابه و اعجاز) از دیدگاه دو دانشمند مطرح جهان اسلام، استاد معرفت در مذهب شیعه و بدرالدین زرکشی در مذهب شافعی مورد تتبع و بازبینی قرار گرفته است.

این کار بوسیله کتاب‌های ایشان مانند التمهید، جلد‌های دوم و سوم و چهارم و البرهان فی علوم قرآن جلد دوم صورت پذیرفته است.

بدست آوردن حکم شرعی وابسته به نسخ است. با اعلام حکم جدید، از پایان یافتن حکم پیشین خبر داده و به اصطلاح آن را نسخ کرده است.

«محکم» به آیاتی از قرآن گفته می‌شود که معنای آن‌ها به قدری روشن است که نمی‌توان معنای دیگری برای آن‌ها در نظر گرفت و «متشابه» آیه‌ای است که احتمالات مختلفی برای معنای ظاهری آن وجود دارد.

جهان شمولی و زمان شمولی قرآن نشانه جاودانگی آن است که به دلیل ویژگی خاص الفاظ و محتوای دقیق و عمیق آن می‌باشد.

در نهایت می‌توان به وجوه اشتراک آن‌ها از جمله اینکه هر دو تخصیص و تقیید را شامل نسخ نمی‌دانند و هر دو راسخان در علم را دانای به مشابهات می‌دانند. همچنین هر دو، اعجاز قرآن را مربوط به همه وجوه قرآن می‌دانند. اما وجوه افتراق آنها اینکه، استاد معرفت نوآوری‌های بسیاری در بیان نسخ مشروط و تمهیدی همچنین در بحث محکم و متشابه و اعجاز دارد. و در نهایت زرکشی به امکان نسخ اعتقاد دارد ولی استاد معرفت با تغییر نگرش به عدم نسخ در قرآن معتقد شدند.

مقدمه

از مباحث گسترده و با اهمیت در علوم قرآن که هم از نظر اصول عقاید اسلامی و هم از نظر علم کلام دارای کامل‌ترین و نیکوترین سامانه سخن می‌باشد. و دانش‌های گوناگون از جمله علوم ادبی را به خدمت می‌گیرد، مباحث «نسخ» «محکم و متشابه» و «اعجاز قرآن» است. بواسطه ناسخ و منسوخ است که می‌توان تشریح ثابت اسلام را شناخت. زیرا تا هنگامی که ناسخ از منسوخ شناخته نشود و احکام ثابت از موقت تشخیص داده نشوند، توان استنباط احکام شرعی وجود نخواهند داشت. به همین دلیل این بحث برای مسلمانان جایگاه و اهمیت زیادی دارد، لذا کسی که فاقد این علم باشد جایز نیست قرآن را تفسیر کند.

آیه هفتم آل عمران، قرآن را به دو بخش محکم و متشابه تقسیم کرده است پس محکم و متشابه از مبانی کلیدی تفسیر و از قواعد کارآمد در فهم قرآن به شمار می‌رود که قرآن خود آن را مطرح کرده است. بنابراین شناخت محکم و متشابه ضروری است؛ وجود تشابه در کتابی مانند قرآن که جاویدان است گریز ناپذیر است چرا که با وجود معانی والایش به زبان مردمی سخن گفته و معانی بلند در قالبی کوچک باعث پیدایش تشابه در کلام الهی می‌شود، باید از عامل دیگری در تشابه نام برد و آن این‌که پس از پیدایش فرقه‌های کلامی بود، که آن‌ها ظاهر آیات را دستاویز خود قرار می‌دادند، و پس از این زمان است، که بعضی آیات محکم را متشابه خواندند.

دین مقدس اسلام، بوسیله توجه کردن به روح و معنا و کنار گذاشتن قالب و شکل، با وجود قوانین ثابت و لایتغیری که دارد، با توسعه تمدن و صور متغیر زندگی هم قابل انطباق است، اسلام به معانی و حقایق نظر دارد نه به ظواهر، زیرا شکل‌ها و صورت‌ها را به علم و فن واگذاشته است. اعجاز قرآن سابق‌های به اندازه تاریخ اسلام دارد. این آیات چند گونه‌اند؛ گاهی مردم را در مورد کل قرآن یا ده سوره آن به مبارزه می‌طلبد.

کتاب حاضر در زمینه‌های تعریف و معنا و شرایط نسخ و انواع و گونه‌های آن و نگاه اجمالی به تاریخ و حقیقت نسخ در قرآن و امکان و عدم امکان نسخ و

نمونه‌هایی از آیات ناسخ و منسوخ سخن گفته و در خاتمه تغییر نگرش استاد معرفت، در باب نسخ مورد بررسی قرار داده می‌شود و همچنین به بیان علل وجود تشابه در قرآن، به شناخت موضوع‌های هم‌پیوند با آن، معانی تأویل، تحدی و دامنه آن و تعریف و مفهوم اعجاز و شرایط آن و وجوه مختلف آن و راز اعجاز قرآن و همچنین نگاه اجمالی به تاریخ اعجاز از دیدگاه صاحب‌البرهان و صاحب‌التمهید پرداخته می‌شود. و نقاط اشتراک و افتراق آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرند.